

ENGLISKI JEZIK KAO JEZIK U FUNKCIJI STRUKE

(Neka iskustva u radu sa studentima pete godine Akademije za vaspitače predškolskih ustanova.)

Naslov ovoga rada proizašao je iz definicije u nastavnom programu, koji kaže da je učenje stranog jezika na tom nivou školovanja stavljeno u funkciju struke, što znači da nastavnik stranog jezika ima dvostruki zadatak. Prvo, treba da obezbedi kontinuitet učenja stranog jezika započetoga u osnovnoj i srednjoj školi, a drugo, treba da osposobi studente za dekodiranje informacija iz pisanih izvora na stranom jeziku iz oblasti struke, u ovom slučaju, predškolskog obrazovanja i vaspitanja. Realizacija tih dvaju zadataka razumeva njihovu usku interakciju jer su kategorije »opšti jezik« i »jezik struke« nerazdvojno povezane. Učenik najpre uči opšti jezik, a potom dolazi jezik struke kao nadgradnja. Tako je bar u našim uslovima rada. Međutim, realizaciju postavljenih zadataka otežava nekoliko faktora: svi studenti ne dolaze sa istim predznanjem gramatičkih struktura, poseduju oskudan leksički fond, nejednako su osposobljeni za korišćenje jednojezičnog, odnosno dvojezičnog rečnika, a ponekada nemaju ni dovoljno razvijenu svest o potrebi znanja stranog jezika, tj. nedostaje im motivacija za rad. Dalje, tu je i brojnost grupa — najčešće u grupi ima 30 — 40 studenata- iako je zakonom predviđeno da ih bude 8 — 12, a akademije nisu u mogućnosti da organizuju izvođenje nastave u manjim grupama. I, konačno, treba pomenuti mali broj časova — samo dva časa nedeljno. Sigurno, postoje oba kraja ekstrema, ali ovde je reč o najvećem broju studenata i zapaženim problemima tokom višegodišnjeg rada u izvođenju nastave engleskog jezika.

Najpre treba pomenuti nedovoljno poznavanje leksike i gramatičkih struktura iz ranijih godina učenja, koje nisu postale svojina studenata, pa se njihovo nesigurno znanje proteže tokom daljeg učenja jezika i odražava se na usvajanje novih jezičkih veština. Dalje, dešava se da u toku rada sa rečnikom student *misli* da mu je dobro poznato značenje reči, na koje se sa sigurnošću oslanja, ne proveravajući ga, pa ne može da dobije tačnu informaciju iz teksta koji čita ili prevodi. Isto je slučaj i sa pojavom »lažnih parova«, koji su retki, ali kada se pojave, prave su male zamke zbog negativnog transfera. Zato je dobro upoznavati studente i sa tim fenomenom da bi se izbegle greške.

U mnogim oblastima stručnjaci imaju malo problema sa internacionalnim rečnikom, pa tako uglavnom na tom planu i studenti nemaju poteškoća. Međutim, poznato je da svaka nauka ima svoj rečnik, često visoko specijalizovan, što pak nije slučaj sa disciplinama kakve izučavaju studenti pedagoške akademije. Tu bi se pre moglo govoriti o polutehničkim rečima koje često menjaju svoje »normalno« značenje kada se nalaze u specijalizovanom kontekstu. Zato studenti često dolaze u zabludu kada, znajući osnovno značenje jedne reči, a ne ono novo, izmenjeno, dobijaju pogrešnu informaciju sa stranog jezika, ili uopšte ne mogu da je dobiju. Tu je veoma važna uloga nastavnika stranog jezika, koji mora da skrene pažnju na prošireni semantički sadržaj poznate leksičke jedinice, ali sadržaj vezan za uža specijalizovana područja opšte psihologije i predškolske pedagogije i njihovih disciplina, jer u

poređenju sa znacima opšteg jezika, u osnovi svakog termina koji označava neki objekat, pojavu ili odnos, postoji odgovarajuća stručna definicija određene ekstralingvističke stvarnosti. Da bi nastavnik stranog jezika mogao da uputi studente u značenje stručnih definicija, mora i sâm, pored dobrog poznavanja opšteg jezika, da poseduje i znanja iz stručnih disciplina kakve su: psihologija razvoja ličnosti, psihologija predškolskog deteta, predškolska psihologija, metodika govora, metodika početnih matematičnih pojmova i drugih nastavnih predmeta. Dakle, učenje stranog jezika stavljeno u funkciju struke na neki je način i izazov za nastavnika stranog jezika, jer pored filološkog obrazovanja, on mora da stiče i znanja iz stručnih predmeta više škole »da bi osposobio studente za samostalno korišćenje stručne literature i priručnika na stranom jeziku za potrebe struke i daljeg samoobrazovanja«, kako je to definisao zakon. To razumeva saradnju nastavnika stranog jezika sa nastavnicima stručnih predmeta, na jednoj strani, i pristup celini vaspitno-obrazovnog rada, na drugoj. Praktično se može govoriti o odnosu trougla — nastavnik stranog jezika, nastavnici stručnih predmeta, studenti — u kome je najvažniji faktor nastavnik stranog jezika, a što je posledica svega rečenoga. Prema tome, strani jezik kao organizovani oblik didaktičkog procesa nameće nastavniku zadatak da učestvuje u realizaciji programa i njegovu izvođenju na specifičan način. Praktično rečeno, kako za taj nivo učenja stranog jezika ne postoji udžbenik sa tekstovima iz struke, od nastavnika stranog jezika očekuje se da sâm izvrši izbor tekstova za obradu, pa mu to nameće osetljivo pitanje: kakve tekstove da iskoristi — autentične ili priređene, pojednostavnjene.

Ako studenti dobro poznaju predmete koji se izučavaju na završnom stepenu pedagoške akademije i imaju solidno predznanje stranog jezika, onda priređeni tekstovi mogu da budu i faktor koji ne podstiče na učenje i radoznanost. Priređeni tekstovi su i veštački konstruisani, imaju pojednostavnjenu strukturu rečenice, ograničeni broj reči, često gube deo izvornog značenja. Sve bi to bili argumenti koji mogu da opredele nastavnika stranog jezika za izbor autentičnih tekstova. Ali, kako smo istakli, već na početku, najčešće studenti poseduju nedovoljno znanje iz opšteg stranog jezika, pa smo se pri izboru tekstova opredelili, da tako kažemo, za »srednje rešenje«. Šta to znači? Pre svega, što se tiče prirode stručnih tekstova, birali smo one tekstove koji su vezani za praktičnu primenu stečenih znanja u vrtiću, dakle one koji se odnose na usmerene aktivnosti predškolskog deteta. Učinili smo to i zbog nelingvističkih razloga. Smatrali smo da iz stručnih tekstova na stranom jeziku studenti mogu na vežbanjima u vrtićima da se koriste iskustvima i idejama ljudi koji se bave istom vrstom delatnosti ali u drugoj civilizaciji, u zemljama drugačije kulturne tradicije i društvenih uslova. Lingvističko opravdanje za izbor takvog materijala jesu lakše rečničke strukture ili bar u većini kraćih rečenica što olakšava njihovo razumevanje. Ovde se ogleda delikatnost situacije u kojoj se nalazi nastavnik stranog jezika. Ali nemoguće je da jedan autentični tekst zadovolji svojom leksiko-sintaksičkom strukturom nivo znanja opšteg jezika naših studenata, te smo dugačke sintaksičke celine skraćivali, a ako se pojavljivao veliki broj nepoznatih reči, zamenjivali smo ih manje nepoznatim sinonimnim rečima. Pri tome smo, svakako, bili veoma obazrivi, jer smo imali na umu odsustvo apsolutne sinonimije u jeziku, a i kolika je opasnost od nepostojećih kolokacija u izvornom jeziku. Korišćenjem materijala kakvi su, npr. tekstovi o sistemu predškolskih ustanova

u Velikoj Britaniji, o psihologiji ranog detinjstva, socijalizaciji, agresivnom ponašanju male dece, jedinčetu, blizancima, značenju igre za predškolsko dete, tekstovima iz oblasti metodike likovnog vaspitanja, muzičkog vaspitanja, itd., uspostavljen je odnos korelacije između *struke* i *stranog jezika u funkciji struke*.

Bitan je još jedan momenat. To je dužina tekstova. Ne smeju biti suviše dugi; studenti najlakše prihvataju tekstove dužine jedne do jedne i po stranice formata A4. Takav materijal omogućava lakše parafraziranje teksta, pisanje rezimea, ostavlja više vremena za analiziranje i uvežbavanje gramatičko-sintaksičkih struktura karakterističnih za stručni tekst. Međutim, treba i odabrati tekst koji neće imati narušenu logičku celinu, što nije baš uvek lagan i jednostavan posao za praktičara.

U ovom radu pokušali smo da navedemo sve probleme sa kojima se nastavnik stranog jezika u funkciji struke susreće u svom svakodnevnom radu, a koji su, čini se, mnogo teži od onih sa kojima se suočava nastavnik opšteg stranog jezika.

Bilo bi dobro kada bismo, u našim uslovima, mogli pre organizovanja nastave stranog stručnog jezika da izvršimo testiranje studenata i rangiramo ih po znanju opšteg jezika. Zatim bismo mogli da formiramo nekoliko grupa studenata približno istoga nivoa znanja. U tako dobijenim, donekle homogenim grupama mogli bismo lakše da izvršimo korekcije i dopune u prethodno stečenim znanjima, uvežbamo leksiku i gramatičku građu i, u krajnjoj liniji, prilagodimo tempo prezentiranja i usvajanja novih znanja onako kako to odgovara našim studentima. Možda bi to bilo samo jedno od mogućih rešenja problema sa kojima se susrećemo u svakodnevnoj nastavnoj praksi.

Literatura

Hutchinson, T. — Waters, A.: *English for Specific Purposes*, Cambridge University Press, 1987.

Kennedy, C. — Bolitho, R.: *English for Specific Purposes*, London, Macmillan, 1984.

Zakon o usmerenom obrazovanju, »Prosvetni glasnik«, 1979.